

Nyisztor György Emlékév – Ünnepe Méhkeréken

Méhkerék neve legfőképpen a román népi táncagyományok révén lett ismert az országban és annak határain túl is. Ezek a táncok virtuozitásuk miatt nem hiányoznak szinte egyetlen hivatásos vagy amatőr magyarországi táncegyüttes repertoárjából sem. A több szempontból is különleges falu Magyarország egyetlen olyan települése, amelyben a románság még napjainkban is többséget alkot. A település vezetése az idei esztendő **Nyisztor György emlékévének** nevezte el, mivel az ünnepe száz éve, 1922-ben született. Nyisztor György volt az első magyarországi román nemzetiségű néptáncos, aki 1972-ben megkapta a Népművészet Mestere kitüntetését.

„Valori culturale / Kulturális értékeink – Nyisztor 100”

A Nyisztor emlékévé nyitó programjára május 6-án került sor a méhkeréki Duló György Művelődési Házban, ahol a centenárium kapcsán egy fénykép- és dokumentum-kiállítás nyílt, szakmai konferenciát tartottak. A rendezvényt természetesen egy néptáncos-népzenei műsor zárta. Méhkerék község Önkormányzata ezzel a programsorozattal az 1922-ben született – Népművészet Mestere címmel kitüntetett – néptáncos munkássága és szellemi öröksége előtt tisztelgett.

Az említett, „Valori culturale / Kulturális értékeink – Nyisztor 100” című kiállítást Kozma György, a Magyarországi Románok Országos Önkormányzatának elnöke nyitotta meg, akit rokoni szálak fűztek Nyisztor György néptáncos néhai feleségéhez, Buta Máriához. Az MROÖ elnöke beszédét Czakó Gábor, Kossuth-díjas író kultúráról vallott nézetével kezdte, miszerint: „A kultúra maga a nép, az alapvető értékekben együtt gondolkodó közösség. Ha nincsenek alapvető, közös értékek, nincsen kultúra.”

– Sajnos, az életben nem ismerhettem nagybátyámat, Gyuri bácsit. Nem láthattam őt táncolni, mert túl fiatal voltam még, mikor eltávozott, de nagynénémmel, Marika nénivel továbbra is szoros kapcsolatot ápolunk. Haláláig rendszeresen jártam hozzá, családommal gondoztuk a házat, a kertjét, segítettük őt, és mellette voltunk a nehéz időszakokban is. Ő sokat mesélt nekem Gyuri bácsiról, a táncokról, a fellépéseikről és rengeteg fényképet is mutatott, melyeken keresztül megértettem, hogy milyen meghatározó személy volt a méhkeréki táncok kialakításában – mondta.

Nyisztor György a magyarországi román táncagyomány egyik legkiválóbb ismerője, művelője és terjesztője volt. Igazi táncos egyéniség, akinek nagysága az őt fölnevelő gazdag bihari román táncagyományból, saját táncos tehetségéből és olthatatlan táncszeretetéből táplálkozott. A táncmozgalomban való egyre erőteljesebb részvétel révén életében olyan új távlatok nyíltak, amelyek messze túlmutattak Méhkerék határain és a helyi közösség keretein. A sors kegyetlensége, hogy korai halála miatt nem sokáig élvezhette ennek a közegnek a szabadságát, ahol nem nemzetisége, vagyona, vallásossága, hanem pusztán tehetsége, teljesítménye alapján értékelték őt. Ismertsége, népszerűsége máig töretlen. A magyarországi román táncoknak, s közöttük a méhkerékieknek nagy szerepük volt a hetvenes évek elején a táncművészeti mozgalom elindításában.

Mindenkit szívesen tanított, mindenki meghívásának szívesen eleget tett szaktársával, „Dele”-vel, Kovács Tivadarral együtt. Egy zenész, akiről a zenetudós Sárosi Bálint azt írta: „Kovács Tivadar mindent tud, amit szakmájában és környezetében tudni lehet”. Ők ketten elválaszthatatlanok voltak a munkában: a méhkeréki zsookban,* majd hazánk és Európa színpadain. Szinte egyszerre haltak meg: Nyisztor György 1987. augusztus 30-án, Kovács Tivadar rá egy hétre, szeptember 6-án. A népművészet mesterei nemcsak falujukban voltak elismertek, hanem az egész országban és külföldön is nagyon sok bemutatón, fesze-

* A zso (joc) kifejezés a románok magyar területre történő bevándorlásával alakult ki, jelentése tánc, táncos összejövetel (– a szerk.)

tiválon szereztek örömet a közönségnek. A magyarországi románok tánckultúrája sajátos szint képvisel, mind az anyaországi román, mind a magyar tánckultúrában. Legfőbb sajátosságát az a hagyományörző értékrend adja, amely révén ellen tudott állni úgy a román, mint a magyar kulturális központokból kiinduló új táncdivatoknak. A kiállítás bemutatja a népművészet mesterének életútját, melynek szervezője *Simon Éva* újságíró-szerkesztő volt.

Adjon ez a kiállítás mindenkinek hitet a folytatáshoz, feltöltődést és tartalmas időöltést!

A kiállítást szakmai konferencia követte. A tanácskozást *Gyalog László* többszörös Nívó-díjas koreográfus vezette, aki fölöttébb jártos a méhkeréki néptáncokban és személyes jó ismerője volt a Nyisztor házaspárnak. Többek között azért is maradt meg jelentős személyként a méhkeréki néptánc-kultúra történetében, mert ő volt az a koreográfus, aki legelőször vitte 1988-ban a „Ki mit tud?” országos tehetségkutató versenyre az akkori méhkeréki néptánccsoportot.

A konferencián Nyisztor Györgyhez kötődő személyes élményeikről, szakmai tapasztalataikról többen is beszéltek: *dr. Felföldi László* néprajzkutató, táncfolklorista, címzetes egyetemi tanár, *Varga Zoltán*, Martin György-díjas koreográfus, néptánctanító, *Viorel Nistor*, aradi koreográfus, néptánctanár, valamint Nyisztor Miklós pedagógus, az egyetlen Nyisztor-utód, aki bár sosem élt Méhkeréken, maga is néptáncos. *Sebő Ferenc*, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett Kossuth-díjas énekes-dalszerző, népzenekutató, a táncház mozgalom egyik elindítója és *Zsuráfszky Zoltán* táncművész, koreográfus, Kossuth-díjas, Kiváló Művész, a Magyar Nemzeti Táncgyűttes művészeti igazgatója, a Honvéd Együttes ügyvezető igazgatója videóüzenetet küldtek az ünneplő méhkerékieknek.

A program zárásaként gyulai, szegedi és helyi néptáncosok, népzeneészek mutatták meg a közönségnek, hogy Nyisztor György hagyatéka a mai napig él, az utódok gondosan őrzik, ápolják és átörökítik azt nemzedékről nemzedékre.

75 éves román kultúracsoporthoz

Október 22-én délután Méhkerék központját ismét népviseletbe öltözött táncosok lepték el. Több száz táncos fogadta el a helyi szervezők meghívását, hogy együtt ünnepeljék a helyi román kultúracsoporthoz megalakulásának 75. évfordulóját. A közel hatórás rendezvény szervezői Méhkerék Község Önkormányzata, a Méhkeréki Román Nemzetiségi Önkormányzat, a Méhkeréki Románok Egyesülete és a Nyisztor György Hagyományörző Néptánc Együttes voltak.

A műsort *Tát Margit*, Méhkerék polgármestere nyitotta meg, aki beszédében fontosnak tartotta név szerint megemlíteni azokat az elődöket, akikre minden méhkeréki büszkén tekinthet: „Ma a méhkeréki néptánc-hagyományokat és persze a népzeneét ünnepeljük, no meg azokat az embereket, akiknek köszönhetően ma itt lehetünk, és elmondhatjuk, hogy a méhkeréki néptánchagyományok, mint közösségünk generációról generációra öröklődő kincse mára a Nemzeti Szellemi Kulturális Örökség Jegyzékében is helyet kapott. Mert igen, a méhkeréki néptánc több mint egy-egy táncsoport művészete, több mint egy színpadi előadás. Nem kevesebb, mint a községet újratermelő, őseinktől ránk maradt, a nemzetiségi gyökereinket is megtestesítő kapocs, annak a kultúrának egy gyöngyszeme, amitől méhkerékiek vagyunk. Éppen ezért kötelességünk féltve és gondosan őrizni. A mai napon is erre az értékre helyezzük a hangsúlyt, hiszen az esemény apropója nem más, minthogy hetvenöt évvel ezelőtt, 1947. október 20-án megalakult a Méhkeréki Kultúracsoporthoz, ami magába foglalta az első néptánccsoportot, melynek tisztelete és öröksége ma is itt él közöttünk.

Ez idő alatt száz és száz idős és fiatal járt próbákra, állt színpadra, lépett közönség elé itthon, a szomszédos településeken, de akár messzebb is, országhatáron belül és azon túl, több esetben másik kontinenseken. Mindenütt megosztották a közönséggel a településalapító méhkerékiek kultúráját, a táncokat és a zenét, amit hosszú évtizedekig csak a faluban, a joc-ban vagy különböző ünnepeken, lakodalmakban, névnapokkor táncoltak az emberek, és játszottak a zenészek, akiknek a szívükből szólt a dallam.

Legalább az első néptáncsoport tagjait hadd említsem név szerint, hiszen velük kezdődött el minden: Ana *Trifa* (Ana Pupii), Mihai *Balint* (Mihai Sâmului), Ana *Ciotea* (Ana Ciotii), Mihai *Bihari* (Mihai Todichii), Floarea *Netea* (Floarea lui Gligor), Ioan *Ruja* (Nuțu lui Vucău), Andronica *Cozma* (Adronica Sfătului), Ioan *Cozma* (Nuțu Bări), Floarea *Buta* (Floarea Todichii) Vasile *Mihuț* (Vasalica Glighii), zenészeik: Kovács *Tivadar* (Dele) és *Kovács János* (Iancu). Az együttes vezetője *Turcu Marius* volt. Az pedig, aki megszervezte a kultúrsoportot, *Duló György*. Mivel ők már nem lehetnek itt velünk, őrizzük meg őket jó emlékezetünkben!

És még egy táncos pár, akiknek a neve egybeforr a méhkeréki táncokkal, természetesen Nyisztor György és felesége, Buta Mária. Már sokszor elhangzott, de talán mégsem lehet elégszer elmondani, hogy Nyisztor György, aki nemzetiségi kultúráért elsőként kapott Népművészet Mestere címet a hazai nemzetiségi néptáncosok körében, idén lett volna száz éves, így ezt az évet a tiszteletére Nyisztor György Emlékvévként tartjuk számon” – mondta a polgármester.

Az október 22-i eseményen felelevenítették a Méhkeréki Kultúrsoport és benne a néptáncsoport hetvenöt éves múltjának legfontosabb állomásait: a Kultúrsoport – mint említettük – 1947. október 20-án alakult meg lelkes helyi fiatalokból, akik a néptánc mellett színjátszással és énekekkel színesítették a rendezvényeket. A néptáncot öt pár képviselte két zenész kíséretével, az énekkar közel negyven fiatalból állt. Az első bemutatkozásuk 1948. március 8-án volt Méhkeréken, az állami iskola udvarán, majd az együttest Gyulára hívták. 1948. március 21-én a fiatal méhkeréki csoport hatalmas sikerrel mutatkozott be a Magyarországi Románok Kulturális Szövetségének megalakulásán. *Kimpián Péter*, a Szövetséget létrehozó alapító gyulai delegáltja így emlékezik vissza: „A méhkerékiek nagyon gazdag programot mutattak be és minden jelenlévő szívét megérintették. Amit számunkra ott megjelentettek, az számunkra egy ismeretlen világ volt. Azt hiszem, hogy emiatt is maradtak meg ennyire élénken az emlékeink.”

1951-től kezdődtek meg a kulturális turnék az egész országban. A Méhkeréki Együttes kulturális műsorokat adott elő a magyarországi románok lakta településeken. 1958-ban ünnepelték meg az együttes megalakulásának tizedik évfordulóját. A barátságos hangulatú román-magyar esten még a Budapesti Román Nagykövetség képviselői is részt vettek. Szintén 1958-ban Méhkerék határában forgatták a „*Csempészek*” című filmet, melynek a rendezője *Máriássy Félix*, szerzője pedig *Szabó Pál* volt. A filmben egy jelenet erejéig megjelennek a méhkeréki néptáncosok is, akik román táncokat adnak elő egy névnap ünnepségen. 1960 jelentette az első részvételt a Balatonfüredi Nemzetiségi Fesztiválon, ahol a csoport egyedülálló sikerrel mutatkozott be. A következő években egy sor turné és fesztivál biztosított számtalan fejlődési lehetőséget és hozott sikert méhkeréki táncosok számára. 1972. augusztus 20-án a „Röpülj Páva!” tehetségkutató gáláján a csoport a budapesti Erkel Színház színpadán mutatkozott be. 1973 áprilisában Békéscsabán egy minősítő versenyen a hagyományörzők kategóriájában a csoport arany minősítést kapott. 1982 áprilisában a legelső veteránok csoportja utolsó alkalommal „állt össze” és lépett fel Méhkeréken a „*Magyarországi románok népzeneje*” című hangfelvétel alkalmából. A *Sebő Ferenc* által összeállított lemez felvételén az idősebb táncosok és zenészek csakúgy részt vettek, mint a méhkeréki népi zenekar. 1987 a gyász

éve volt, amikor elhunyt előbb Nyisztor György, majd egy hétre rá Kovács Tivadar is. 1989-ben az előző években elért sikereknek és *Vásárhelyi* László koreográfus közreműködésének köszönhetően a táncosok eljutottak a Palma de Mallorca-i Folklór Világfesztiválra. Az 1993-as „Ki mit tud?” hozta el az együttes fennállásának legnagyobb sikerét, melyen a döntőben a második helyen végzett. A 90-es években *Papp* László, *Berényi* György és *Patyi* Zoltán voltak az együttes vezetői. A Népek Tánca – Népek Zenéje elnevezésű országos versenyen 2011-ben első helyezést értek el, 2016-ban bronzminősítést, 2019-ben pedig kiemelt aranyminősítést szereztek az együttes tagjai.

Annyi termékeny aktív év után, a román nemzetiségi népművészet, Méhkerék és a helyi táncsoport ismertté és megbecsültté vált nemcsak Magyarországon, hanem külföldön és a tengerentúlon is. A méhkeréki néptánc és a népzene ma az egész országban, Európában és Amerikában is ismert. Az idei év több elismerést is hozott Méhkeréknek. Az évfordulós ünnepség keretében jelentették be, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészstudományi Központ Zenetudományi Intézete és a Néprajzi Múzeum döntése alapján, a Magyarországi Románok Országos Önkormányzata támogatásával 2022-ben Méhkerék település gazdag tánc- és zenei hagyományainak megőrzéséért „Tiszta forrás település” címet kapott. Az eseményen a megtisztelő címet a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészstudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézetének igazgatója, *Dr. Richter* Pál és *Kozma* György, a Magyarországi Románok Országos Önkormányzata elnöke adta át *Tát Margit*nak, Méhkerék Község polgármesterének. A *Muharay Elemér* Népművészeti Szövetség hagyományosan minden évben kiadja a névadójáról, *Muharay Elemérről* elnevezett díjat. Az elismerés azokat a személyeket, illetve együtteseket illeti, akik szervező és alkotómunkájukkal, együttesi eredményeikkel mindannyiunk számára példát mutatnak. Az idei díjat *Timár* Mihály adta át *ifj. Papp* Lászlónak, a méhkeréki táncsoport vezetőjének.

Az október 22-i ünnepségnek volt még egy nagyon jelentős momentuma, amikor is a település vezetése kitüntette a méhkeréki származású *Martyin* Emíliát. „Méhkerék Község Önkormányzatának Képviselő-testülete a 184/2022. (X.13.) számú határozatával úgy döntött, hogy 2022. évben *Martyin* Emília néprajzos, főmuzeológus részére országosan és nemzetközileg is elismerten végzett szakmai munkáját, erkölcsi példamutatását, Méhkerék Község kulturális értékeinek gyarapítását szolgáló tevékenységét megköszönve és elismerve, »Méhkerék Község Kultúrájáért« kitüntető díjat adományoz.” *Tát Margit*, Méhkerék község polgármestere és *Árgyelán* Mihály, Méhkerék község Önkormányzatának tanácsnoka adták át a kitüntetést *Martyin* Emíliának.

A kulturális program keretében román és magyar néptáncokat adtak elő. A gyulai *Harruckern* Táncegyüttes, a gyomaendrődi *Körösmen-ti* Táncegyüttes, az *Eleki Román Hagyományörző Táncegyüttes*, a *Magyar Állami Népi Együttes*, a helyi *Nyisztor György Hagyományörző Néptánc-együttes*, a budapesti *Timár* Együttes, a gyulai *Mitica lányai*, valamint a *Méhkerék Hagyományaiért és Kultúrájáért Egyesület néptáncsoportja* lépett fel nagy sikerrel.

Az emlékműsorok, a kiállítások, néptáncgálák méltó emléket állítottak a méhkeréki elődöknek. Az országszéli kicsi település ebben az évben többször is bebizonyította, hogy jogosan kapta meg az élő román népi kultúráért járó címet és kitüntetést.

Simon Éva

Színes képösszeállításunk a hátsó borítón látható!

